

Національний технічний інститут «Харківський політехнічний університет»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра (циклова комісія) Організації виробництва та управління персоналом

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обґрунтування та оптимізація економічних ризиків в діяльності промислових підприємств

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 0.51 «Економіка»

(шифр і назва спеціальності)

інститут, факультет, відділення ЕКОНОМІЧНИЙ

(назва інституту, факультету, відділення)

Харків 2016 рік

Робоча програма «Обґрунтування та оптимізація економічних ризиків в діяльності промислових підприємств» для підготовки докторів філософії галузі знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності: 0.51 «Економіка».

„___” _____, 20__ року – __ с.

Розробники: Посохов І. М., професор, д.е.н.
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

_____ (Посохов І. М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Організації виробництва та управління персоналом»

Протокол від. “___” _____ 20__ року № ___

Завідувач кафедри «Організації виробництва та управління персоналом»

_____ (Матросов О.Д.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“___” _____ 20__ року

Схвалено навчально-методичною комісією вищого навчального закладу за спеціальністю 0.51 «Економіка».

Протокол від. “___” _____ 20__ року № ___

“___” _____ 20__ року Голова _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Спеціальність: <u>0.51 «Економіка»</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): <u>Економіка</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>Системи управління ризиками підприємств</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		-й	-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>доктор філософії</u>	32 год.	-год.
		Практичні, семінарські	
		32 год.	-год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		46 год.	- год.
Індивідуальні завдання: 10 год.			
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 0,6
- для заочної форми навчання – 0,1

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета даного курсу — надання необхідних знань з проблем управління усіма видами ризиків, аналізу ризику та його мінімізації. Рішенню цього завдання і призначена дана навчальна програма з дисципліни “ Обґрунтування та оптимізація економічних ризиків в діяльності промислових підприємств ”.

Завдання викладання навчальної дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів з таких питань: зміст і види ризиків; критерії оцінки ступеня ризику при венчурному капіталі; методи визначення ймовірності настання події; методи визначення ступеня ризику; методи оцінки підприємницького ризику; систему керування та організації управління ризиками у підприємстві; прийоми підприємницького ризику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Обґрунтування та оптимізація економічних ризиків в діяльності промислових підприємств» студент повинен

знати :

- зміст і види ризиків; критерії оцінки ступеня ризику при венчурному капіталі; методи визначення ймовірності настання події; методи визначення ступеня ризику;
- методи оцінки підприємницького ризику;
- систему керування та організації управління ризиками у підприємстві; прийоми підприємницького ризику;
- основний прийом ризик-менеджменту – страхування;
- системи страхової відповідальності;
- зміст актуарних розрахунків; суть і ціль особистого страхування,
- майнового страхування, страхування відповідальності;
- суть і ціль перестраховання; методика аналізу ризику і його мінімізацію.

вміти :

- приймати рішення вибору ефективного варіанта вкладення капіталу; визначити значення ймовірності настання подій і вибирати з можливих подій самої кращої події;
- визначити математичне очікування якої-небудь події; визначити величину підприємницького ризику за двома критеріями – середнім очікуваним значенням і коливанням можливого результату;
- виконувати кількісну оцінку підприємницького ризику за допомогою методів математичної статистики та експертної оцінки ризику;
- визначати прояву (реалізацію) основних правил ризик-менеджменту; визначати прояв основних правил у стратегії ризик-менеджменту;
- виконувати вибір варіанта вкладення капіталу в умовах невизначеної господарської ситуації;
- розрахувати страховий внесок, страхове відшкодування, страхову суму; виконувати актуарні розрахунки;

– визначати розмір тарифної ставки; застосовувати в практичній діяльності методики страхування валютних і кредитних ризиків.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Сутність, зміст, види і методи оцінки ризиків»

Тема 1. Сутність, зміст і види ризиків

Ризик – історична та економічна категорія. Зв'язок ризику з усім ходом суспільного розвитку (культурно-історична періодизація, розроблена Л. Морганом і Ф. Енгельсом). Поява товарно-грошових відносин і перетворення ризику в економічну категорію [16].

Класифікаційна система ризиків. Поняття класифікації ризику. Групи, категорії, види, підвиди і різновиди ризиків. Ризики чисті і спекулятивні. Основні категорії ризиків – природно-якісні, екологічні, політичні, транспортні, комерційні. Розподіл комерційних ризиків за структурною ознакою на майнові, виробничі, торговельні, фінансові. Види фінансових ризиків – ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей і з вкладенням капіталу (інвестиційні) [7, 17].

Різновиди ризиків, пов'язаних з купівельною спроможністю грошей – інфляційні і дефляційні ризики, валютні ризики, ризики ліквідності [5]. Підвиди інвестиційних ризиків – ризики упущеної вигоди, зниження прибутковості, ризики прямих фінансових утрат. Різновиди ризику зниження прибутковості – процентні і кредитні ризики. Кредитний ризик – як різновид ризиків прямих фінансових втрат; біржові ризики, ризик банкрутства, селективні ризики [6].

Тема 2. Ризик в інвестуванні капіталу

Ризик – обов'язковий елемент будь-якої економіки. Поява ризику як невід'ємної частини економічного процесу – об'єктивний економічний закон. Венчурний капітал або ризикові інвестиції [3]. Поняття венчурного капіталу. Основна форма доходу на венчурний капітал – засновницький прибуток. Критерії оцінки ступеня ризику при венчурному капіталі – віддача капіталу і рентабельність капіталу [12]. Визначення віддачі капіталу (швидкості обертання капіталом) і рентабельності капіталу (норма прибутку на вкладений капітал). Рентабельність зробленого і реалізованого товару .

Вибір ефективного варіанту вкладення капіталу за критерієм максимальної норми прибутку на капітал [3, 4].

Тема 3. Способи оцінки ступеня ризику

Поняття ступеня ризику. Випадкові події і процес їх спостереження. Міра об'єктивної можливості випадкової події, тобто його імовірність. Подія неможлива і достовірна. Визначення значень імовірності настання подій і вибір з можливих подій самої кращої події, виходячи з найбільшої величини математичного очікування. Визначення математичного очікування якої-небудь події. Методи визначення імовірності настання події. Об'єктивний і суб'єктивний методи визначення імовірності настання події.

Вимір величини ризику (ступеня ризику). Два критерії ступеня ризику – середнє очікуване значення і коливання (мінливість) можливого результату.

Середнє очікуване значення і його зв'язок з невизначеною ситуацією. Коливання можливого результату – ступінь відхилення очікуваного значення від середньої величини (два критерії – дисперсія і середньоквадратичне відхилення).

Коефіцієнт варіації і якісна оцінка його значень.

Спрощений метод визначення ступеня ризику; метод оцінки активів, еквівалентів, дерева рішень, процентної ставки [3, 4].

Тема 4. Оцінка підприємницьких ризиків

Критерій кількісної оцінки ризику. Методи оцінки підприємницького ризику: статичний метод оцінки, метод експертних оцінок, використання аналогів, комбінований метод.

Об'єктивний і суб'єктивний методи визначення імовірності небажаних подій.

Емпірична шкала ризику, використовувана в роботі підприємця.

Відносна оцінка ризику на основі аналізу фінансового стану фірми [9, 10].

Змістовий модуль 2 «Управління ризиками промислових підприємств».

Тема 5. Система управління підприємницьким ризиком

Сутність і зміст ризик-менеджменту. Ризик – фінансова категорія. Ризик-менеджмент – система управління ризиком у підприємстві. Стратегія і тактика управління ризиком [3].

Дві підсистеми ризику-менеджменту: керована підсистема (об'єкт керування) і керуюча підсистема (суб'єкт керування).

Два типи функцій ризику-менеджменту. Функції об'єкта управління. Функції суб'єкта управління, їх складові.

Сутність ризик-менеджменту як форми підприємництва.

Організація ризику-менеджменту. Поняття організації ризик-менеджменту. Етапи організації ризику-менеджменту: визначення мети ризику і мети ризикових вкладень капіталу, одержання інформації про господарську ситуацію та її аналіз; виявлення ступеня ризику (поняття вартості ризику), розробка й аналіз варіантів зіставлення прибутку і ризику по інвестуванню капіталу, вибір стратегії і прийомів управління ризиком і способів зниження ступеня ризику (інтуїція, інсайт, евристика; основні правила ризику-менеджменту), розробка програми дії щодо зниження ризику з урахуванням психологічного сприйняття ризикових рішень (екстраверсія, інтроверсія), організація заходів щодо виконання наміченої програми дії, контроль за виконанням наміченої програми, аналіз і оцінка результатів виконання обраного варіанта ризикового рішення [13].

Стратегія ризику-менеджменту. Поняття стратегії ризик-менеджменту. Правила стратегії ризик-менеджменту: сутність правила максимуму виграшу, оптимальної імовірності результату, оптимальної коливання результату, оптимального сполучення виграшу і величини ризику. Три способи вибору варіанта рішення [15].

Прийоми ризик-менеджменту. Складових засобів дозволу ризиків – запобігання ризику, утримання, передача ризику, зниження ступеня ризику. Найбільш розповсюджені прийоми щодо зниження ступеня ризику:

диверсифікованість, придбання додаткової інформації про вибір і результати, лімітування, самострахування, страхування [12].

Тема 6. Страхування – основний прийом ризик-менеджменту

Сутність і зміст страхування. Поняття страхування. Суб'єкти страхування: страхувальник і страховик. Страховий фонд – обов'язковий елемент суспільного відтворення. Страховий інтерес – міра матеріальної зацікавленості в страхуванні. Повний і частковий страховий інтерес. Інтерес страхувальника і страховика.

Чотири функції страхування. Зміст ризикової функції страхування. Призначення попереджувальної функції страхування. Зміст ощадної функції страхування. Зміст контрольної функції страхування.

Класифікація страхування. Об'єкти страхування – основна ознака класифікації страхування. Три галузі страхування: особисте, майнове, страхування відповідальності. Види і різновиди страхування. Форми страхування – обов'язкова і добровільна. Система страхових відносин: страхування, подвійне страхування, перестраховування, самострахування.

Організаційна структура страхування. Основні елементи страхування – ризикові обставини, ситуація ризику, вартість (оцінка) об'єкта страхування, страхова подія, страхова сума, страховий внесок, страховий випадок, збиток (збиток) страхувальника, страхова виплата.

Система страхової відповідальності. Система дійсної вартості. Система пропорційної відповідальності. Система першого ризику. Система дробової частини. Система відбудовної вартості. Система граничної відповідальності. Їх суть і визначення величин страхового відшкодування. Застереження й умови, внесені в договір страхування – клаузула (clausula – висновок). Умовна і безумовна франшиза.

Актуарні розрахунки. Сутність, зміст і задачі актуарних розрахунків. Система статистичних і економіко-математичних методів розрахунку тарифних ставок і визначення фінансових взаємин страховика і страхувальника.

Класифікація актуарних розрахунків за галузями страхування, за тимчасовою ознакою, за ієрархічною ознакою. Підрозділ актуарних розрахунків за галузями страхування: розрахунки по особистому, майновому страхуванню, страхуванню відповідальності. Розподіл актуарних розрахунків за тимчасовою ознакою – звітні і планові.

Основні показники страхової статистики. Розрахункові показники аналізу і їх визначення: частота страхових подій, коефіцієнт кумуляції ризику, коефіцієнт збитковості (збитку), середня страхова сума на один об'єкт (договір) страхування, середня страхова сума на один потерпілий об'єкт, вага ризику, збитковість страхової суми, норма збитковості (коефіцієнт виплат), частота збитку, вага збитку.

Особисте страхування. Суть і ціль особистого страхування. Різновиду особистого страхування: змішане страхування, страхування життя, страхування дітей, страхування до одруження, страхування додаткової пенсії.

Обов'язкове державне особисте страхування. Обов'язкове і добровільне медичне страхування.

Майнове страхування. Суть і ціль майнового страхування. Добровільне та обов'язкове майнове страхування. Страхування підприємницьких (фінансових) ризиків). Валютні ризики – важливий елемент фінансових ризиків. Методи зниження валютного ризику: правильність вибору, регулювання валютної позиції по контрактах. Страхування відповідальності [11].

Тема 7. Аналіз ризику

Рівняння беззбитковості: Виторг = Витрати й основні параметри моделі беззбитковості: критичний (беззбитковий) обсяг виробництва = поріг рентабельності, критичне значення ціни реалізації, критичне значення постійних витрат, критичне значення перемінних витрат [3].

Тема 8. Основи антикризового управління.

Кризові явища як фаза життєвого циклу організації та причини їх виникнення. Типологія кризових ситуацій.

Модель антикризового управління.

Оперативні та стратегічні заходи виходу із кризового стану [1].

Тема 9. Управління ризиками промислового підприємства

Поняття ділового ризику, його особливості у сучасних умовах [3].

Класифікація факторів ризику. Види ризику [8].

Аналіз та оцінювання ризику [3, 18].

Концепція управління ризиком [11].

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. «Сутність, зміст, види і методи оцінки ризиків»												
Тема 1. Сутність, зміст і види ризиків	10	2	2	–	1	5						
Тема 2. Ризик в інвестуванні капіталу	15	4	4	–	1	6						
Тема 3. Способи оцінки ступеня ризику	15	4	4	–	1	6						
Тема 4. Оцінка підприємницьких ризиків	15	4	4	–	1	6						
Разом за змістовим модулем 1	55	14	14	–	4	23						
Змістовий модуль 2. «Організація керівництва та основи антикризового управління на підприємстві»												
Тема 1. Система управління підприємницьким ризиком	13	4	4	–	1	4						
Тема 2. Страхування	14	4	4	–	2	4						

– основний прийом ризик-менеджменту												
Тема 3. Аналіз ризику	14	4	4	–	1	5						
Тема 4. Основи антикризового управління	10	2	2	–	1	5						
Тема 5. Управління ризиками промислового підприємства	14	4	4	–	1	5						
Разом за змістовим модулем 2	65	18	18	–	6	23						
Усього годин	120	32	32	–	10	46						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність, зміст і види ризиків	2
2	Ризик в інвестуванні капіталу	4
3	Способи оцінки ступеня ризику	4
4	Оцінка підприємницьких ризиків	4
5	Система управління підприємницьким ризиком	4
6	Страховання – основний прийом ризик-менеджменту	4
7	Аналіз ризику	4
8	Основи антикризового управління	2
9	Управління ризиками промислового підприємства	4
	Разом	32

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність, зміст і види ризиків	5
2	Ризик в інвестуванні капіталу	6
3	Способи оцінки ступеня ризику	6
4	Оцінка підприємницьких ризиків	6
5	Система управління підприємницьким ризиком	4
6	Страховання – основний прийом ризик-менеджменту	4
7	Аналіз ризику	5
8	Основи антикризового управління	5
9	Управління ризиками промислового підприємства	5
	Разом	46

7. Індивідуальні завдання

1. Стратегія ризик-менеджмент.
2. Прийоми ризик-менеджменту.
3. Існуючі методи оцінки підприємницьких ризиків
4. Способи оцінки ступеню ризику.
5. Об'єктивний і суб'єктивний методи визначення ймовірності.
6. Визначення ступеню ризику.
7. Ступінь ризику при венчурному капіталі.
8. Страхування — основний прийом ризик-менеджменту.
9. Страховий внесок і страхове відшкодування та їх розрахунок.
10. Страхова статистика і її основні показники. Їх розрахунок.

8. Методи навчання

Опитування, тестування, конспектування навчальної літератури, виконання індивідуальних завдань, написання рефератів, статей на студентську конференцію, використання кейсів, розгляд проблемних ситуацій, рішення ситуаційних задач, мозкова атака.

9. Методи контролю

Поточний модульний контроль та іспит.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100
11	12	12	12	12	10	11	10	10	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Посохов І.М. Управління ризиками промислових підприємств: навчальний посібник / І. М. Посохов, В.Г. Дюжев. – Харків: НТУ «ХП», 2015. – 220 с.
2. Посохов І. М. Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій / І. М. Посохов. – Харків.: ПВПП «Слово», 2014. – 499 с.

12. Рекомендована література

Основна:

3. Антикризисное управление: Учебник. – 2-е изд., доп. и перераб. / Под ред. проф. Э.М. Короткова. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 620 с.
4. Пономаренко В.С., Тридід О.М., Кизим М.О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія. – Х.: Видавничий Дім „ІНЖЕК”, 2003. – 328 с.
5. Посохов І. М. Операційні ризики: управління та основні напрями зниження / І. М. Посохов // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Харків: УДАЗТ. – 2012. – № 37. – С. 229-233.
6. Посохов І. М. Аналіз змісту поняття ризик і наукові підходи щодо визначення сутності ризику / І. М. Посохов // Вісник НТУ «ХП». Збірник наукових праць. Тематичний випуск: «Технічний прогрес і ефективність виробництва». – Харків: НТУ «ХП». – 2012. – № 5. – С. 101-108.
7. Посохов І.М. Аналіз існуючих підходів до класифікації ризиків / І.М. Посохов // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник

- науково-практичних статей). – Харків: УДАЗТ. – 2012. – № 39. – С. 67-75.
8. Посохов І.М. Дослідження факторів ризиків корпорацій / І. М. Посохов // Бізнес Інформ. – Харків: Харківський національний економічний університет, 2012. – № 8. – С. 207-211.
 9. Посохов І.М. Методичне забезпечення управління ризиками корпорацій / І. М. Посохов // Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції «Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу». – Суми: ТОВ «ДД «Папірус», 2012. – С. 211-213.
 10. Посохов І.М. Класифікація методів управління фінансовими ризиками корпорації / І. М. Посохов // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків, 2012. – С. 146-149.
 11. Посохов І.М. Побудова системи та розробка механізму управління внутрішніми ризиками взаємодії корпорації промислових підприємств залізничного транспорту / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Економіка». – 2015. – Випуск 2 (46). – С. 113-221.
 12. Посохов І.М. Методика та джерела фінансування ризику на підприємстві / І. М. Посохов // Теорія та практика реформування економічних систем: матеріали II Міжнародного наукового форуму «New economics» 1-10 листопада 2015 р., Краків, Польща. – К.: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2015. – С. 122-124.
 13. Посохов І.М. Дослідження ризиків та розробка напрямів вдосконалення управління ризиками корпорації промислових підприємств залізничного транспорту / І. М. Посохов // Вісник НТУ «ХП». Збірник наукових праць. Тематичний випуск: «Технічний прогрес і ефективність виробництва». – 2015. – № 59. – С. 130-134.
 14. Посохов І.М. Заходи щодо розвитку управління внутрішніми ризиками взаємодії корпорації промислових підприємств залізничного транспорту / І. М. Посохов // Promising problems of economics and management: Collection of scientific articles. – Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2015. – 500 p. (p. 279-282).
 15. Посохов І.М. Дослідження ризиків та розробка заходів зі зниження ризиків промислових підприємств залізничного транспорту / І. М. Посохов, Ю.В. Жадан // Бізнес Інформ. Харківський національний економічний університет. – 2015. – № 11. – С. 176-181.
 16. Посохов І.М. Дослідження існуючих наукових підходів до визначення категорій «ризик», «управління» та «управління ризиками» / І. М. Посохов, Ю.В. Жадан // Бізнес Інформ. Харківський національний економічний університет. – 2015. – № 12. – С. 26-32.
 17. Посохов І.М. Дослідження існуючих наукових підходів до класифікації ризиків промислових підприємств / І. М. Посохов // Економіка. Фінанси. Право. – Київ: аудиторська фірма «Аналітик» спільно з Академією муніципального управління. – 2016. – № 1. – С. 42-48.

- 18.Посохов І.М. Дослідження державної політики регулювання ризику в країнах ЄС / І. М. Посохов // Економіка. Фінанси. Право. – Київ: аудиторська фірма «Аналітик» спільно з Академією муніципального управління. – 2016. – № 2. – С. 8-12.

Додаткова:

- 19.Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : [навч. посіб.] / І.Ю. Івченко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
- 20.Клименко С.М. Обґрунтування господарських рішень і оцінка ризиків: [навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни.] /С.М.Клименко, О.С.Дуброва. – К.: КНЕУ, 2006. – 188 с.
- 21.Кравченко В.А. Стан управління підприємницькими ризиками: українська специфіка / Володимир Кравченко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2007. – №3.
- 22.Лук'янова В.В. Економічний ризик : [навч. посіб.]. / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. – К.: ВЦ "Академія", 2007. – 345 с.
- 23.Верченко П. І. Ризикологія: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц./П. І. Верченко, Г. І. Великоіваненко, Н. В. Демчук. – К.: КНЕУ, 2006. – 176 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Державні органи влади

Верховна Рада України – www.rada.kiev.ua

Кабінет Міністрів України – www.kmu.gov.ua

Центр зовнішньоекономічних зв'язків України – www.biz-center.ua

2. Міжнародні та міжурядові організації

Інститут міжнародної економіки – www.iie.com

Міжнародна фінансова корпорація – www.ifc.org

3. Бібліотеки

Ділова бібліотека центру міжнародної торгівлі – www.wtcmo.ru/bibl/00bibl.htm

Харківська наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка – <http://korolenko.kharkov.com>

Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна – www.univer/kharkov.ua/mail/library/

Читацький путівник з періодичної літератури – <http://hwwilsonweb.com>